LAKTASYONUN BAŞINDAKİ SÜT İNEKLERİNİN BESLENMESİ

Murat Görgülü[1] ve Ahmet Şahin[2]
[1]Çukurova Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Zootekni Bölümü, Adana
[2]Mustafa Kemal Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Zootekni Bölümü, Hatay

Laktasyonun başındaki süt ineklerinin özellikleri

- Süt verimleri artmaktadır.
- Mevcut yem tüketimleri ile besin madde gereksinmesinin karşılanması oldukça güçtür.
- Süt ineği buzağılamadan sonra 8–10 hafta zayıflamaya devam eder. Buzağılama öncesindeki vücut kondisyonu (3.75) sekiz hafta sonra 2.75'e, yüksek verimli inklerde ise 2.25'lere kadar iner.
- Aşırı zayıflayan ineklerin süt verimleri ve gebelik oranları düşer.
- Yem tüketimleri ancak buzağılamadan 12–15 hafta sonra en yükseğe ulaşır.
- Sağlıklı inekler doğum sonrası ilk kızgınlıklarını 15–25 gün içinde gösterirler.
- Laktasyonun ilk 3 haftasındaki enerji yetersizliği ilk kızgınlık ve ovulasyon tarihini 1–2 ay geciktirebilir.

Süt ineklerine verilen vücut kondisyon skorları

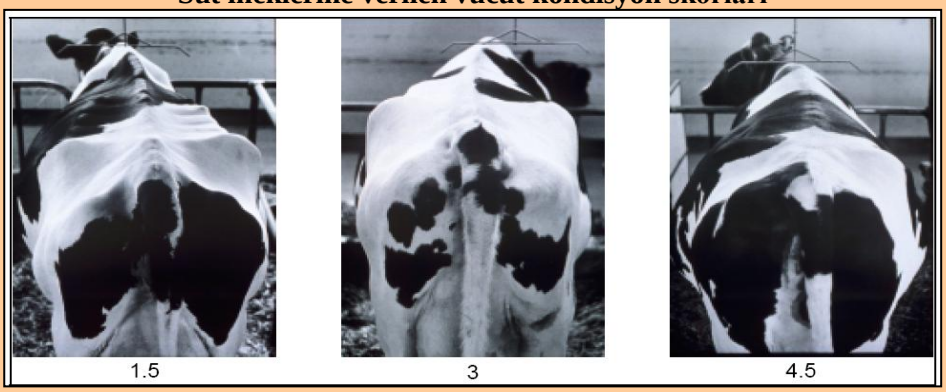

Önerilen vücut kondisyonları	
Buzağılamada	3.0-3.5
Tohumlamada	2.5
Laktasyon sonu ve kuru dönemde	3.0-3.5

Laktasyonun başında yetersiz yem tüketiminin yol açabileceği başlıca rahatsızlıklar

- Bağışıklık sistemindeki zayıflama ile mastitis ve uterus yangısı riski artar.
- Vücut yağının metabolizmada kullanımı sonucu ketosiz ve karaciğer yağlanma riski artar ve karaciğer fonksiyonlarını yitirebilir.
- Az yem tüketimi sonucu tam dolmayan işkembe şırdan kaymasına sebep olabilir.
- Kızgınlık, ovulasyon, embiryonun uterusa tutunmasında sorunların atması ve üreme performansında düşüş görülebilir.
- Yetersiz yem tüketimi, yetersiz mineral alımı ve süt humması rizkinde artma görülebilir.

Yem tüketimi arttırmanın yolları

- Stres şartlarının ortadan kalkması için önlemler alınmalıdır.
- Doğumun oluşturduğu stres ortadan kalkınca kesif yemle yemleme günde 0.5–0.7 kg düzeyinde tedrici olarak arttırılarak kesif: kaba yem oranı 60/40 düzeyine kadar çıkarılabilir.
- Kesif kaba yem ayrı veriliyorsa öğün sayısı artırılmalıdır.
- Yüksek verimli süt inekleri için tam yemleme (kaba kesif yem karışım halinde serbest verimesi, TMR) uygulanmalıdır.
- Yemlemede kullanılacak kaba ve kesif yemler iyi kalitede olmalı, taze olmalı, temiz yemliklerde verilmeli ve yemlikler boş bırakılmamalıdır.
- Yüksek verimli hayvanlarda yüksek düzeyde kesif yem kullanımı zorunluluğu asidozis riskini artırabilir. Bu nedenle rasonda tampon madde kullanımı veya rasyonda kullanılan kaba yemin enz az %20'sinin partikül büyüklüğü 5 cm den fazla olmalıdır.
- Asla küflü, donmuş ve bozuk yemler hayvanlara yedirilmemelidir.

- Yem tüketimi teşvik etmek için geceleri de yemlik alanı aydınlatılmalıdır.
- Toplam rasyonda %0.5 veya kesif yem karmasında %1 tuz kullanılmalı ve ayrıca rasyon vitamin A, D ve E bakımından desteklenmelidir.
- İştah arttırıcı yem katkıları kullanılabilir.
- Hayvanın severek tükettiği yemler öncelikle hayvanlara sunulabilir.
- Hayvanların refahını arttırıcı ekstra bakım uygulamaları uygulanabilir (vücut bakımı).

Laktasyonun başındaki süt ineklerini beslemekteki amaç ve hedef

- Süt ineğinin besin madde gereksinmelerini dengeli bir şekilde karşılarken canlı ağırlık kaybı ve sindirim bozukluklarını en aza indirerek hayvanın sağlığını korumaktır.
- Böylece, yemlemedeki başarı ile süt verimi artar, ketozis riskini ortadan kalkar, buzağılama sonrası 8–10 hafta içinde pozitif enerji dengesi ve başarılı bir tohumlama ile süt ineği tekrar bir sonraki buzağının annesi olabilir.

Laktasyonun başlangıcında süt ineklerini besleme ilkeleri

- Yüksek verimli süt inekleri için hazırlanacak rasyon %18-22 ham selüloz, en fazla %40 düzeyinde kolay yıkılabilir karbonhidrat kaynağı (arpa ve buğday), en fazla %5 yağ ve %18-21 ham protein içermelidir.
- Kuru madde esasına göre rasyonun her kg'mı 2700–2900 Kcal ME içermelidir.
- Yüksek süt verimli ineklerde protein gereksinmesinin karşılanmasında bypass protein ve korunmuş aminoasit kullanılabilir. Fakat üre, ancak rasyonda kolay fermente olabilir karbonhidrat kaynağı olan arpa ve buğday ile birlikte kullanılması halinde laktasyonun 10. haftasından itibaren günde hayvan başına 100 gramı geçmemek şartıyla önerilmektedir.
- Rasyonda kesif yem oranının tahılları kullanarak arttırılması asidozise, sindirim bozukluğuna ve süt yağında düşüşe sebep olabilir. Bu durumun önlenebilmesi için günde hayvan başına 500–750 g korunmuş yağ, bu yağın yarısı kadar rumende yıkıma dirençli protein kaynağı verilmesi, Ca (%0.9) ve Mg (%0.3) sağlanması şartı ile önerilmektedir.
- Tampon maddelerden soda ve MgO rumen asitliğinin normal sınırlar içerisinde tutulmasına, asidozis ve sindirim bozukluğu riskinin azaltılmasına katkıda bulunarak iştahı arttırır.
- Hayvan başına 2-3 kg kuru ot temini geviş getirmenin ve sindirimin normal tutulmasına yardımcı olur. Kaba yemin partikül büyüklüğü 3 cm'nin altına düşürülmemelidir.
- Yem tüketimin canlı ağırlığın %3.5-5'ine ulaştığı dönemde rasyondaki protein azaltılabilir. Çünkü artık inek yeterince kuru madde tüketebilmektedir. Artık bu dönemden sonra hayvanın herhangi bir metabolik rahatsızlığa maruz kalmaması için kesif yem tüketimi canlı ağırlığın %2,5'ini aşmamalı, canlı ağırlığın %1-2'lik diğer kısmı kaba yemle sağlanmalıdır.
- Hayvanlar kaba ve kesif yemle birlikte (TMR) yemleniyorsa, öğün sayısının arttırılması sindirim bozukluklarının azaltılmasına ve kuru madde tüketiminin istenilen seviyeye ulaşmasına yardımcı olur.
- Kesif yem otomatik yemleyiciler ile veriliyorsa her bir seferde hayvanın 2–2.5 kg'dan daha fazla tüketmesine izin verilmemelidir.
- Yem tüketim kapasitesini sınırlayabilen silaj ve yeşil otla beslemede bu yemlerin miktarı hayvanın canlı ağırlığının %3.5–4 oranında kuru madde tüketmeleri garanti altına alacak şekilde düzenlenmelidir.
- Hayvanın yem tüketiminin pike ulaştığı dönemde (10. hafta) pik süt verimi mümkün olduğu kadar korunmalıdır.
- Laktasyonun 10-20. haftalarında hayvan gebedir, besin madde alımı gereksinmenin üzerine çıkmaya ve süt verimi düşmeye başlamıştır. Bu dönemde gereksinimler düştüğü için rasyonda kaba yem oranı arttırılabilir. Hayvan başına sağlanan kesif yem miktarı canlı ağırlığın %2.5'unu aşmamalıdır. Örneğin 600 kg'lık bir ineğe en fazla 15 kg kesif yem sağlanmalıdır. Kaba yem miktarı da canlı ağırlığın %1.5'undan az olmamalıdır.

Laktasyonun başındaki süt inekleri için örnek rasyonlar

Yem ham maddeleri	600 kg canlı ağırlığında günde 30 kg süt veren bir inek için		450kg canlı ağırlığında günde 20 kg süt veren bir inek için	
	Rasyon 1	Rasyon 2	Rasyon 1	Rasyon 2
Buğday samanı	**3 kg**	**2 kg**	**2 kg**	**2 kg**
Fiğ kuru otu	**6 kg**	**5 kg**	**4 kg**	**3 kg**
Yaş elma posası	**10 kg**	**-**	**-**	**10 kg**
Yaş şeker pancarı posası	**-**	**15 kg**	**10 kg**	**-**
Arpa	**3 kg**	**4 kg**	**2 kg**	**1 kg**

Ayçiçeği tohumu	2 kg	3 kg	2 kg	2 kg
Mısır gluteni (bypass protein)	2 kg	2 kg	2 kg	2 kg
Kireç taşı	100 g	100 g	100 g	100 g
Tuz	50 g	50 g	30 g	30 g
Vitamin-mineral katkısı	20 g	20 g	10 g	10 g